

УДК 373.3:316.77]:373.091.2

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНА АКТИВНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Бондаренко Вікторія, кандидат педагогічних наук, учитель-методист, Комунальний заклад «Березківський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа-інтернат-ліцей I–III ступенів» Миколаївської обласної ради.

ORCID: 0000-0002-0549-7664

E-mail: viktoriya777halimon@ukr.net

У статті розглянуто соціально-комунікативну активність молодших школярів як актуальну здатність особистості в процесі успішної реалізації освітньої парадигми Нової української школи.

Метою публікації є визначення та окреслення зв'язку у процесі формування всебічно компетентної особистості між соціально-комунікативною активністю та ключовими компетентностями, соціальною грамотністю, перспективою соціалізації, креативністю мислення, соціальною взаємодією, світоглядом, комунікативною грамотністю, співпрацею у колективі та з дорослими, проактивною поведінкою молодших школярів.

Ключові слова: соціально-комунікативна активність, молодші школярі, компетентність, ключові компетентності, ініціативність, початкова школа, навчальна діяльність, комунікативні вміння, соціальні цінності, проактивність.

SOCIO-COMMUNICATIVE ACTIVITY OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN IN THE CONTEXTS EDUCATIONAL PARADIGM OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Bondarenko Victoria, PhD in Pedagogy, Methodist Teacher, Communal institution "Berezkivsky educational complex "General boarding school-lyceum of I–III degrees"" of the Mykolaiv Regional Council.

The article examines the social and communicative activity of primary school children as an individual's actual ability in the process of successful implementation of the concept of the New Ukrainian School.

The purpose of the publication is to identify and outline the relationship in the process of forming a comprehensively competent personality between social and communicative activity and key competencies, social literacy, socialization perspective, creative thinking, social interaction, worldview, communicative literacy, teamwork and adult, primary schoolchildren's proactive behaviour.

On the one way, due to the introduction of the concept of the New Ukrainian School for the formation of social and communicative activity of primary school children, new favourable psychological and pedagogical conditions are opening up. On the other way – the possession of a person's social and communicative activity or the presence of its natural potentials simplifies the process of forming a vitally competent person.

The need for a comparative analysis of social and communicative activity and the conceptual paradigm of the New Ukrainian School is caused by the need for a qualitative change in the educational process in educational institutions and the low level of social and communicative competence of junior students.

In the course of the research, it was revealed that the concept of the New Ukrainian School is focused on the intensive formation of the personality of primary schoolchildren in his social and communicative activity. In order to form a valuable and vitally competent personality, in our opinion, it is necessary to create psychological and pedagogical conditions for the formation of social and communicative activity, based on the conceptual provisions of the New Ukrainian School.

Keywords: *social-communicative activity, primary schoolchildren, competence, key competencies, initiative, primary school, educational activity, communicative skills, social values, proactivity.*

У сучасній українській освіті розпочалися конструктивні перетворення з тенденцією на європейський освітній рівень. Радикальні зміни відбуваються в закладах середньої освіти, які покликані формувати компетентнісну основу особистості, що визначала б перспективу всього її життя. Основоположною у структурі середньої школи є початкова школа, яка дає найцінніші соціальні, комунікативні та психологічні знання, створює умови для виявлення саме індивідуальності, обдарованості, унікальних потенційних можливостей, що дозволяє формувати неповторну, але збагачену загальнолюдськими цінностями особистість. Для реалізації європейських освітніх трансформацій та позитивних очікувань у формуванні молодших школярів діє концепція Нової української школи, націлена на створення ціннісної особистості, патріота, інноватора. На нашу думку, удосконалити цей процес, надати йому інтенсифікації допоможе формування у молодших школярів соціально-комунікативної активності.

Соціально-комунікативну активність та її витoki як цілісну категорію та її складові вивчали такі науковці, як Н. Азарова, Б. Ананьєв, К. Альбуханова-Славська, Н. Анікеєва, Л. Архангельський, І. Бех, П. Блонський, В. Бондаренко, С. Гончаренко, О. Залужний, П. Зінченко, І. Зязюн, О. Киричук, О. Коберник, В. Лозова, А. Макаренко, Т. Мальковська, Е. Малах, Л. Петько, І. Рібаков, Н. Огурцова, В. Сухомлинський, В. Тернопільська, Д. Фельдштейн та ін.

Метою нашого дослідження є визначення зв'язку між процесом формування соціально-комунікативної активності молодших школярів та процесом формування життєво компетентної особистості у контексті освітньої парадигми НУШ та встановлення ролі СКА у реалізації концепції НУШ.

Молодші школярі відповідно до концепції Нової української школи мають оволодіти ключовими компетентностями, які відображають вимоги сучасного інформаційно-технологічного суспільства: опанування сучасних професій, побудова міжособистісних відносин, вдале освоєння технічних засобів, відповідальне ставлення до вимог, завдань та доручень. Сучасна особистість з ранніх дитячих років має бути активною, ініціативною, креативною, проактивною, володіти емоційним інтелектом.

Коли молодші школярі потрапляють у шкільне середовище, провідним видом діяльності для них є навчальна діяльність. Структура навчання, а саме: дії, певні предметні операції, які забезпечують оволодіння змістом освітнього процесу, першими мотивами і формами спілкування між учнями та учителем, результатами, оцінками та формуванням самооцінки, – стає основою їх життєдіяльності.

У молодшому шкільному віці як в адаптаційно-ігровому, так і в основному циклі будується психофізіологічний фундамент для формування ключових компетентностей, окреслених у концепції Нової української школи.

Адаптаційно-ігровий цикл забезпечує психологічну підготовку, формування впевненості у власному «Я», побудову самооцінки та встановлення соціально-

комунікативних взаємин. У другому циклі формуватиметься відповідальність за власні вчинки та самостійність у виборі пізнання та набутті життєво-практичних навичок.

Ключові компетентності, закладені в концепції, а саме: спілкування державною мовою, основні компетентності у природничих науках і технологіях, спілкування іноземними мовами, інформаційно-цифрова компетентність, математична компетентність, уміння вчитися впродовж життя, ініціативність і підприємливість, обізнаність та самовираження у сфері культури, соціальна та громадянська компетентності, екологічна грамотність і здорове життя, – будуються на соціально-комунікативній активності молодших школярів [9].

Соціально-комунікативна активність виступає складним діалектичним, але цілісним процесом розвитку і саморозвитку, виступає єдністю двох суперечливих сторін. Якщо людина не сприймає соціальних умов, що пропонує їй суспільство, не хоче або не може засвоїти їх, не здатна до утвердження в них, то вона не зможе виявляти суспільну активність і не впливатиме на соціум. Відповідно – процес засвоєння соціального досвіду є нездійсненим без виявлення соціально-комунікативної активності особистості у різноманітних сферах діяльності.

Спираючись на принцип діяльності сутності людини, її активності, учені Г. Андрєєва, Т. Алавідзе, Є. Антонюк визначають соціально-комунікативну активність як двосторонній процес. Але науковий нюанс полягає у тому, що індивід засвоює соціальний досвід шляхом входження у соціальне середовище і активно відтворює усю систему соціальних зв'язків за рахунок активного включення у середовище життя. Отже, з точки зору принципу діяльності, соціально-комунікативна активність – це процес взаємодії індивіда і суспільства, результатом якого є «конкретно-історична форма їх соціальності. Соціальність індивіда – це завжди конкретно-історичне явище, бо його основою є конкретно-історичні умови діяльності, які висувають свої вимоги до змісту і направленості якостей і властивостей індивідів» [1, с. 129].

Володіння соціально-комунікативною активністю дає можливість молодшим школярам розширювати свої психологічні, інтелектуальні, соціальні, психосоматичні горизонти розвитку; досягати успіху у справах, які є для них життєво важливими.

Поняття «соціально-комунікативна активність молодшого школяра» – це інтегративна якість, яка охоплює різні способи життєдіяльності дитини у всіх її сферах, виявляється у здатності до саморозвитку, у процесі якого молодший школяр самостійно, ініціативно та відповідально взаємодіє з навколишнім світом відповідно до своїх потреб [3]. Формуючи вищезазначену якість молодших школярів у навчально-виховному середовищі, ми маємо змогу втілити в життя концептуальні положення НУШ та створити сучасну особистість, що застосовуватиме набуту компетентнісну основу в практиці навчання та життя.

Оскільки усі перелічені компетентності тотожно важливі та взаємопов'язані, кожному з них молодші школярі набувають під час вивчення різних предметів в ігровій, рольовій, груповій та колективній діяльності на всіх етапах здобуття освіти. Спільними для всіх компетентностей є такі вміння: уміння читати і розуміти прочитане, уміння висловлювати думку усно і письмово, критичне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, виявляти ініціативу, творити, уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення, уміння конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект, здатність співпрацювати в команді [10].

Формування ключових компетентностей молодших школярів, беззаперечно,

можливе у процесі формування соціально-комунікативної активності. Адже формування соціально-комунікативної активності молодшого школяра визначаємо як спеціально організований та цілеспрямований процес оволодіння молодшим школярем соціально-комунікативними знаннями, уміннями та навичками взаємодії у всіх сферах життєдіяльності; соціальною та комунікативною компетентністю; здатністю до відповідальної соціально-комунікативної взаємодії відповідно до власних бажань, назірих потреб, цілей у контексті загальнолюдських цінностей, гуманності та суспільної етики [3].

Щоб у дитячої особистості процес формування був позитивний, вона із самого народження має бути оточена любов'ю та опікою батьків, умотивованого, компетентного, небайдужого вчителя, завжди орієнтованого на неї. Молодший школяр потребує багатогранного радісного світу, щоб, потрапивши у складно структурований соціальний світ суспільства, частиною якого йому доведеться стати, зміг грамотно засвоїти та передати життєві цінності. Родина та вчитель мають бути єдині у вимогах, усвідомлювати норми загальнолюдської моралі та застосовувати їх, формуючи власний авторитет прикладу для школяра, створювати атмосферу ширості, природності, зацікавленості у школяреві.

Взаємовідносини маленької особистості зі світом постійно і безперервно змінюються: починається процес пристосування у ньому з природної цікавості до нового. Дитина оволодіває діями через предмети-іграшки шляхом правильно організованої ігрової діяльності. Отож виконує соціальні дії, набуває соціального досвіду. З часом світ її спілкування розширює горизонти, і все більше людей у ньому бере участь. Дитині доводиться пізнавати нові соціальні ролі; у неї формуються перші уявлення про себе як невіддільну частину соціального світу, зароджується самооцінка. Молодший школяр поступово відкриває для себе навколишній світ, починає розумітися на соціальних процесах, які відбуваються навколо нього, і в яких він бере участь, оцінює соціальні сфери як зовні, так і зсередини. Молодший учень навчається співвідносити рольові взаємозалежності, засвоює принципи морально-культурних відносин. У процесі практичної соціальної діяльності для дитини стають зрозумілими певні поведінкові шаблони. У її уяві закріплюється чітко окреслений асортимент ціннісно-нормативних моделей, образів, зразків, які стануть соціальним інструментарієм у майбутньому. Від перших соціальних та комунікативних знань, від засвоєних соціокультурних норм залежить формування її соціально-комунікативної активності, а отже, і ключових компетентностей.

Для того, аби ширше пізнати сутність поняття соціально-комунікативної активності у контексті формування ключових компетентностей НУШ, ми звернулися до наукових досягнень А. Андреевої. Науковець виокремлює три сфери, в яких розгортається весь зміст процесу соціально-комунікативної активності особистості, – діяльність, спілкування і самосвідомість. Діяльнісна сфера має особливість постійного збільшення, розширення у процесі соціально-комунікативної активності [2, с. 167]. Постійна зміна діяльності приводить особистість до вміння орієнтуватися у системі соціальних ролей. Здійснюючи нові види діяльності, молодший школяр через спілкування засвоює правильні форми комунікативних зв'язків. На основі соціально-комунікативного досвіду формується самосвідомість, яка є рушійною силою для повноцінного розвитку сучасної моделі особистості випускника НУШ.

Щоб формування молодших школярів відбувалося на концептуальних засадах НУШ, необхідно виявляти повагу до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіру у відносинах; реалізовувати діалог – взаємодію – взаємоповагу; забезпечувати розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства [10]. Ця педагогічна позиція підтверджується педагогічною практикою А. Макаренка, основним правилом у педагогічній діяльності якого було «якомога більше поваги до людини і якомога більше вимог до неї». Педагог спонукав своїх вихованців до активної, енергійної діяльності, цілеспрямованості, відповідальності за свої вчинки, суспільної активності, поваги до людей та їх інтересів. Вимогливість до особистості в педагогічних поглядах А. Макаренка була індикатором поваги до неї. Для виховання активної, ініціативної та проактивної особистості необхідно створити традиції у процесі, які б повторювалися, удосконалювалися, поновлювалися, замінювалися кращими та актуальнішими.

Прогнозуючи перспективи реалізації НУШ, знову аналізуємо педагогічну систему А. Макаренка, в якій виховання – це процес, де діти не можуть бути пасивними, для кожного школяра – своя роль у маленькому соціумі. Кожна особистість виступає органом «колективного організму», який виконує психологічну та трудову функцію за індивідуальними нахилами та уподобаннями. Педагог, який дійсно виховує особистість, який розуміється на процесі її формування, повинен вміти заглянути глибоко в її психіку, зрозуміти з чого почати формувати певну рису або який механізм змусити працювати для досягнення педагогічної цілі [8]. У парадигмі НУШ ця педагогічна стратегія втілена та виступає базою для формування соціально-комунікативної активності молодших школярів і їх всебічної компетентності.

Варто звернути увагу на формування загальнолюдських цінностей молодших школярів. Навчання та розвиток не мають значення для молодших школярів, якщо вони не несуть у собі виховної складової. Увесь освітній процес має виховувати, формувати загальнолюдські цінності: чесність, справедливість, гідність, турботу, повагу до життя, повагу до себе та інших людей, демократію, культурне різноманіття, повагу до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повагу до закону, солідарність, відповідальність [9]. Такі ціннісні орієнтири актуальні в сучасному та перспективному вимірі, крім того, їх сутність була підтверджена безцінними надбаннями успішної педагогічної практики В. Сухомлинського. Підґрунтям її стало: духовне виховання особистості, яка «віддана інтересам суспільства», соціально інтегрована і здатна захоплюватись «високим та благородним»; виробляє в собі «непримиренність до байдужості, нетерпимість до морального зла». Педагог відзначав, що в молодших класах особливо велике значення має соціалізація, «сприйнятливність особистості до колективу», до вчителя, який одним словом може «вирішити долю дитини на все життя» [10].

Формування ключових компетентностей та духовних цінностей у молодших школярів відбувається лише через спілкування, взаємодію та використання соціально-комунікативної активності.

У сучасний період розвитку загальнолюдські цінності мають хитку позицію у суспільних відносинах. Полегшити засвоєння суспільно корисних рис можна, наділивши молодшого школяра якістю соціально-комунікативної активності. І навпаки –

для соціально активної особистості загальнолюдські цінності – висхідні, визначальні. Перший спосіб виявляє спектр рушійних спонук, цінностей, потреб (основа соціально-комунікативної активності).

Другий – характеризує міру засвоєння цінностей, глибину прийняття соціального процесу. За такої умови методологічне розуміння соціальної активності включає в себе три функції – раціональну, чуттєво-емоційну, рольову.

Молодший школяр сприймає цінності відповідно до потенцій, які відповідають за почуття, вольові якості, залежно від емоційного налаштування на процес взаємодії і знань. Рівень емоційного сприйняття забезпечує неглибоке засвоєння цінностей, хоч і в яскравій формі. Знання надають порівняно ґрунтовніше засвоєння цінностей. Використовуючи вольову сферу, можна утворити та сформувати соціальні установки, тобто готовність діяти, реалізацію власних бажань, цінностей. Але лише при органічному поєднанні усіх трьох рівнів, що виступають відображенням гармонії відповідних психічних процесів, здійснюється повноцінне засвоєння, усвідомлення загальнолюдських цінностей, утворюються відповідні соціально-психологічні установки. У зв'язку з цим, показниками соціально-комунікативної активності є свідоме приєднання до соціального життя, високий рівень значимості суспільних інтересів як особистих, глибоке розуміння молодшим школярем своєї суспільної позиції, почуття відповідальності за суспільні процеси. Формування загальнолюдських цінностей у молодших школярів, яке концепція НУШ ставить на чільне місце, уможлиблюється за процесу формування соціально-комунікативної активності.

Молодші школярі, виступаючи суб'єктами діяльності, здатні формуватися лише завдяки розгортанню процесів у сфері комунікації (мається на увазі розгалуження соціальної діяльності). Особливу роль відіграє процес розвитку особистості у напрямку усвідомлення соціальної дійсності, яка має стати базою для створення індивідуальної системи особистих принципів, значень, сенсів. Це допоможе їм правильно орієнтуватися в суспільних процесах, відрізнити позитивні та негативні тенденції їх розвитку та обирати сприятливі умови для власне комфортного процесу соціалізації. Соціально-комунікативна діяльність молодших учнів є важливою, коли вони соціально-комунікативно активні та продуктивні (напрацьовують стійкі соціальні зв'язки, які б приносили взаємну користь).

У процесі формування соціально-комунікативної активності та, в результаті, ключових компетентностей молодших школярів виникатимуть складнощі у зв'язку з віковими особливостями учнів молодшого шкільного віку. А саме з тим, що особистість молодшого школяра знаходиться в активній швидкозмінній динаміці розвитку всіх психічних процесів на різних стадіях становлення особистісних сфер, у різних інтегративних проявах їхнього взаємозв'язку. Тому молодшим школярам необхідна гідна підтримка дорослих, учителів та батьків. Це дозволить сформувати в учнів проактивну лінію поведінки, непохитну, індивідуальну та принципову.

Соціально-комунікативна активність молодшого школяра – необхідний чинник, який бере участь у його особистому розвитку. Якщо учень у молодшому шкільному віці залишається відданий сам собі, то його активність легко може прийняти такі форми, які негативно впливатимуть на його розвиток, оскільки тренуватимуть лише негативні риси характеру. Дуже часто дорослі (батьки, дідусі та бабусі, вихователі, вчителі) власною бездіяльністю або байдужим ставленням до дітей спричиняють

поширену сьогодні гіперактивність, у результаті чого доводиться навіть проводити психокорекцію у психологів та лікувати дітей. Тому завданням дорослих є спрямовувати розвиток молодшого школяра у правильне русло, коригувати його діяльність, організовувати, збагачувати умови формування соціально-комунікативної активності.

У навчально-виховному процесі молодший школяр повинен хотіти засвоїти ті знання, які йому дає вчитель чи вихователь. Лише у взаємодії активної навчальної діяльності з активним сприйманням учнів учитель може успішно передати, а учень якісно засвоїти суспільний досвід загалом. Щоб досягти взаємно бажаного освітнього процесу НУШ, учитель має використовувати різноманіття педагогічних технологій, методів і прийомів, власну соціально-комунікативну компетентність та формувати соціально-комунікативну активність у молодших школярів.

Розвиток молодших школярів – це результат взаємодії трьох чинників – біологічного, соціального та активності. У їх активності, спрямованій та керованій дорослим, здійснюється справжня єдність біологічного і соціального. Активність, яка належить здоровому дитячому організму, повинна перетворитися у свідому раціональну дорослу діяльність. У власній діяльності молодший школяр пізнає світ та змінює його. У різних видах своєї діяльності маленька особистість постійно вступає у взаємодію з іншими людьми та спілкується з ними.

З раннього дитинства активність особистості приймає виконавчий характер. Дитина чекає вказівки дорослого для того, щоб почати діяльність. І дуже важливо, що до порядку дій вона привчається завдяки дорослому. Виконавча активність необхідна для розвитку та діяльності молодшого учня, адже, завдячуючи саме їй, відбувається оволодіння потрібними, відпрацьованими, найбільш результативними та економними засобами та прийомами дій. Багаторазове повторення дії веде до утворення відповідної навички. Але для того, щоб підготувати ініціативну особистість, творчо працюючу, яка вміє по-новому поглянути на застаріле та звичне, самостійно поставити та вирішити завдання чи знайти новий раціональний підхід щодо вирішення знайомої проблемної ситуації, – варто формувати саме в молодшому шкільному віці активність, спрямовану на соціальне оточення, та розвивати комунікативні уміння [7, с. 50–55].

У процесі дослідження ми виявили, що поняття «соціально-комунікативна активність» семантично взаємодіє з поняттями, які презентують ключові компетентності у контексті парадигми НУШ. Соціально-комунікативна активність молодших школярів дозволяє продуктивно діяти в суспільстві та взаємодіяти у ньому з учасниками соціального процесу, виявляти ініціативу діяльності та виступати в ролі об'єкта, на який соціальна діяльність спрямована. Соціально-комунікативна активність здійснюється в індивідуальній, груповій, колективній, масовій формах і проявляється у сферах життя школяра, де вона є необхідною (у шкільній, побутовій діяльності, трудовій, культурно-дозвіллевій), а також є рушійною силою для навчання особистості впродовж усього життя.

При формуванні ключових компетентностей молодших школярів варто звертати увагу на їхні емоційні та індивідуально-типологічні особливості, вольові якості, на засвоєння учнями морально-етичних цінностей, норм і правил поведінки, на взаємовідносини з іншими дітьми, становлення їх самосвідомості.

Школа, як соціальний інститут, повинна готувати до життя, адже в реальності

життя – це не лише академічні знання. Н. Бордовська та А. Реан впевнені, що соціалізація не зводиться до передачі знань про наукові основи. А розвиток людини в школі, як особистості і суб'єкта діяльності, обов'язково включає: розвиток інтелекту та емоційної сфери, розвиток стійкості до стресів та впевненості в собі, прийняття себе, розвиток позитивного відношення до світу і прийняття інших, розвиток самостійності та мотивації, самоактуалізації, самовдосконалення [4, с. 171].

Коли дитина бачить небайдужість старшого, має до нього повагу, то вихователь, класний керівник має міцний авторитет. І, звичайно, власним авторитетом ефективно боротися з правопорушеннями.

Педагогу необхідно в процесі навчання, виховання і розвитку молодших школярів чітко обирати ціннісні орієнтації, помітні, конкретизовані, за якими учень почне згодом діяти. Особливо на конвенційному рівні моралі особистості, коли для дитини важлива доросла людина як приклад для наслідування.

Соціально-психологічну природу особистості молодшого школяра можна трактувати як єдність процесу комунікації та його оригінальних особистісних комунікативних властивостей. Рівень сформованості соціально-комунікативної потенції молодшого школяра уособлює певний ступінь єдності комунікації та внутрішніх задатків. Якщо конкретизувати, то мова йде про здатність до розв'язання життєвих проблем, вирішення поставлених задач, передавання соціально-комунікативного досвіду співучасникам діяльності, організацію міжособистісних стосунків незалежно від суспільної ієрархії за допомогою творчих способів та засобів спілкування; у системі соціально-комунікативного забезпечення процесу власного розвитку тощо.

Сформованість соціально-комунікативної основи особистості молодшого школяра є проекцією його комунікативної природи, соціально-психологічних можливостей у процесі індивідуального та соціального розвитку, співвідношення внутрішньої будови та зовнішніх контактів, об'єктивних та суб'єктивних регуляцій. Соціально-комунікативний розвиток молодшого школяра охоплює та визначає його соціально-комунікативні здібності, що мають тісний зв'язок з умінням використовувати у процесі спілкування своєрідні мовні та мовленнєві властивості у поєднанні з володінням комунікативною та інтерактивною технікою, манеру поведінки міміку та пантоміміку.

Зазначимо, що соціально-комунікативні здібності молодших школярів поєднують у собі комплекс якостей, які реалізують позитивний комунікативний процес формування ключових компетентностей молодших школярів: регуляція своєї поведінки у спілкуванні, здібності перцепції (розуміння та урахування людських особливостей, встановлення контактів на всіх рівнях індивідуального сприйняття та усвідомлення особливостей іншої особистості). Дуже важливими виявляються вміння, які означають «технологічну» підготовленість молодших учнів до соціально-комунікативної активності: відчувати енергію спілкування та психотип взаємодіючої з ним особистості, підтримувати та жити процес спілкування, усвідомлювати, інтеріоризувати і відображати соціальні-комунікативні відносини, безперервно стимулювати особисту соціально-комунікативну активність та активність співрозмовника. Важливими є такі вміння: переступати психологічні бар'єри – перепони позитивному та корисному спілкуванню; добирати відповідний ситуації соціально-комунікативний інструментарій – актуальні ситуації взаємодії; передбачувати можливий розвиток соціально-комунікативної взаємодії, акумулювати бажання вчитися впродовж всього життя.

Досліджуючи формування соціально-комунікативної активності молодших школярів у контексті парадигми Нової української школи, ми дійшли висновку, що соціально-комунікативна активність є, беззаперечно, необхідною здатністю для формування компетентної особистості сучасності. Відповідно, концепція НУШ зорієнтована на формування в особистості молодшого школяра СКА та на інтенсивний розвиток його соціально-комунікативних потенцій. Отже, аби сформувати ціннісну та життєво компетентну особистість, на нашу думку, варто створити психолого-педагогічні умови для формування соціально-комунікативної активності, спираючись на концептуальні положення Нової української школи. У наступних публікаціях плануємо означити забезпечення практичної підготовки педагогів до формування соціально-комунікативної активності в учнів початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алавидзе Т. Л., Андреева Г. М., Антонюк Е. В. Социальная психология в современном мире. Москва: Аспект Пресс, 2002. 335 с.
2. Андреева Г. М. Психология социального познания: учеб. пособ. для студ. психол. и пед. спец. вузов. Москва: Аспект-Пресс, 2000. 205 с.
3. Бондаренко В. В. Формування соціально-комунікативної активності молодших школярів у взаємодії урочної та позаурочної діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Умань, 2019. 348 с.
4. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика: учеб. пособ. Санкт-Петербург: Питер, 2008. 304 с.
5. Колот В. А., Пунский В. О., Вокалова С. С. Учить умению учиться. Київ: Рад. шк., 1987. 192 с.
6. Кушнір В., Кушнір Г., Гончаренко С. Фундаментальність знань учителя як новий виклик розвитку суспільства. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2007. № 3. С. 9–20.
7. Люблинская А. А. Учителю о психологии младшего школьника: пособ. для учит. Москва: Просвещение, 1977. 224 с.
8. Макаренко А. Педагогическая поэма. Москва: Правда, 1979. 641 с.
9. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 03.10.2020).
10. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. Київ: Рад. шк., 1977. Т. 1. 670 с.

REFERENCES

1. Alavydze, T. L., Andreeva, H. M., Antoniuk, E. V. (2002). *Sotsialnaja psikhologhija v sovremennom mire*. Moskva: Aspekt Press [in Russian].
2. Andreeva, H. M. (2000). *Psikhologhija sotsialnoho poznaniya*. Moskva: Aspekt-Press [in Russian].
3. Bondarenko, V. V. (2019). *Formuvannia sotsialno-komunikatyvnoi aktyvnosti molodshykh shkoliariv u vzaiemodii urochnoi ta pozaurochnoi diialnosti*. *Extended abstract of candidate's thesis*. Uman [in Ukrainian].
4. Bordovskaia, N. V., Rean, A. A. (2008). *Pedahohika*. Sankt-Peterburh: Pyter [in Russian].
5. Kolot, V. A., Punsnyi, V. O., Vokalova, S. S. (1987). *Uchit` umeniju uchitsia*. Kyiv: Rad. shk. [in Russian].
6. Kushnir, V., Kushnir, H., Honcharenko S. (2007). *Fundamentalnist znan uchytelia yak novyi vyklyk rozvytku suspilstva*. *Pedahohika i psykhologhiia profesiinoi osvity*, 3, 9–20 [in Ukrainian].
7. Liublynskaia, A. A. (1977). *Uchiteliu o psykhologhii mladsheho shkolnika*. Moskva: Prosveshchenie [in Russian].
8. Makarenko, A. (1979). *Pedahohicheskaja poema*. Moskva: Pravda [in Russian].
9. *Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly / MON Ukrainy*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].
10. Sukhomlynskyi, V. O. (1977). *Vybrani tvory*. (Vols. 1–5); Vol. 1. Kyiv: Rad. shk. [in Ukrainian].